

Klic TRIGLAVA

LETO XV.

LONDON, 24. MARCA 1962.

ŠTEV. 274.

METROPOLIT SLOVENSKI

Slovenci smo dobili svojega nadškofa, ljubljanska škofija je postala nadškofija. Ko so lani ob petstoletnici ljubljanske škofije njeni kanoniki prosili v tem smislu papeža, je ta z bulo 22. decembra 1961. ugodil njihovi prošnji in naročil zagrebškemu nadškofu, da umesti dr. A. Vovka, škofa ljubljanskega za nadškofa. To se je zgodilo letos 2. marca in brez dvoma je bila ta zgodovinska slovesnost najlepša spominska proslava petstoletnice obstoja osrednje slovenske škofije. Mi se pri družujemo veselju in ponosu vernih Slovencev in izrekamo iskrene čestitke ljubljanskemu nadškofu prevz. gospodu dr. Antonu Vovku.

Kar zadeva odnos svetnih oblasti do cerkvenih se je ta na Slovenskem tekom let vsekakor zboljšal. Na pol podivjani partizani, ki so dobro zapustili gozdove in se nenadoma znašli na parketih, so se tekom let naučili, da so vljudnost, osnovno spoštovanje človeške osebnosti in "kulturnost", ki so je vsa usta polni, prvine vsake dostojne in spoštovane družbe. To spoznali tem laže, potem ko so v potokih znoja in krvi udušili vsako politično opozicijo in narod napravili od njih gospodarsko popolnoma odvisen. Toda pozabiti ne smemo, da je tega istega Vovka, nadškofa ljubljanskega, ki ga je 2. marca letos sprejel predsednik republiške skupščine Slovenije Miha Marinko, dobrih deset let prej kot škofa ljubljanskega tolpa komunističnih podivjancev polila z bencinom in zažgala, ne da bi komunistična oblast to najostreje kaznovala če že tega ni preprečila. To naj bo zapisano, da ne bo ni koli pozabljeno.

Kljub tej spremembi na boljše pa je položaj Cerkev na Slovenskem še vedno težaven. Kako na ruševinah zgraditi novo krščansko družbo, je naloga, pred katero stoji sedanji metropolit slovenski. Zdi se nam u mestno, da ob tej priliki ponatisnemo nekaj misli iz odličnega uvodnika februarske "Slovenske države":

"...Ko se je začel razkroj krščanske družbe, se je kot obramba in jez proti temu rodila politična aktivnost kristjanov: nastale so stranke, zgrajene na krščanskem svetovnem nazoru. To gibanje je zadržalo zmagotiv protikrščanskega materialističnega koncepta sveta in življenja po nekod le za nekaj časa, drugje pa drži ta jez še danes. Toda vzrokov to je razkroja družbe to gibanje ni ozdravilo, tudi tam ne, kjer so vražnji koncept še ni prišel na oblast. Nasprotno, zdi se, da je celo škodilo krščanstvu kot ideologiji. Nevarna kombinacija vere in politike nosi v sebi neizbežen proces kontaminacije: vera nehote dobi politične poteze in politika se naleze pod vplivom vere avtoritarnih elementov, ki so lastni značaju vere in zakrijejo idealni princip politike - demokratičnost.

"...Krščanska zgradba družbe pri nas doma je v razvalinah in nova generacija, na kateri bo slonelo bodoče politično življenje, je v glavnem razkristjanjena. Cerkev doma je v istem položaju, kot v prvi dobi krščanstva, ko je morala osvojiti družbo. To nalogo pa lahko opravi krščanstvo le s svojo notranjo močjo. Različne izjave kažejo, da se Cerkev doma tega zaveda.

"...Naj se politična normalizacija v domovini izvrši kakorkoli, kombi nacija vere in politike ne bo imela mesta v bodočem političnem življenju Slovencev. Saj si je Cerkev niti ne želi. Vsak namreč, ki bi veri hotel vsiljevati svetne, politične berglje, bi iz vere po sili delal hromca, ki brez opor hoditi ne more. Pa načelu: cesarju kar je cesarjevega in Bogu kar je božjega, bo bodoča politična organizacija domovine morala biti grajena na političnih in gospodarskih argumentih ter, sloneča na naravni morali, ustvariti v smislu demokratičnih idealov tisti svobodni politični okvir, v katerem bo krščanstvo iz svojih zdravih korenin lahko razvilo vse svoje sile in prekvasilo družbo. Takrat pa bo tudi politično življenje dobilo krščanske osnove, ker bo izražal družbe, ki jo bo uravnavalo. Vsako politično vsiljevanje krščanstva bi rodilo le odpor proti krščanstvu samemu in proti oblasti, ki bi ga hotela vsiljevati..."

Vse kaže, da se novi nadškof ljubljanski tega dobro zaveda in da je usmeril Cerkev na Slovenskem v tisti tok, ki ji ga narekujejo izkušnje preteklosti, duh nove dobe in vizija bodočnosti.

Tudi mi se pridružujemo molitvi msgr. Bukatka na dan slavlja: "Na mnogaja ljeta!"

DOMOVINA ALI PONOS?

Nova amnestija je vsekakor najobsežnejša in najtemeljitejša, kar jih je Jugoslavija objavila po vojni (gl. poročilo na 15. strani.) Treba je priznati, da je titovske oblasti v sedemnajstih letih precej pamet srečala, čeprav se še zdavnaj niso poboljšali do znosne mere. Goni tisti revolucionarni fanatizem toliko let po vojni in toliko let po izobčenju iz pravovernega komunističnega tabora se je celo Rankoviču zazdelo preneumno, kar veliko pomeni. K večji popustljivosti in večjemu človeškemu človečanstvu (ali res priznajo, da je celo njihovo človečanstvo bilo včasih nečloveško?) je vsekakor največ pripomogla sla po dolarjih, funtih in markah, katerih se nadejajo od obiskovalcev iz tujine.

Amnestija bo najprej privlekla nekaj revežev, ki se niso znašli v novem svetu in se bodo v obupu vrnili domov. Toda kasnejši tok obiskovalcev z zapada bo mnogo važnejši in mnogo bolj donosen, kajti amnestija bo nedvomno pomnožila obiske emigrantov v Jugoslaviji, ki bodo morali biti precej podloženi, da si bodo lahko privoščili počitnice. Sabo bodo prinesli tuje valute. Denar bo v prvi vrsti koristil so-rodnikom in znancem, v drugi vrsti pa celi deželi (in še posebno na bančnih ustanovah, ki bodo zamenjavale dolarje in potniške čeke.) Že to ni nič slabega.

Druga stvar pa je še boljša. Pomnoženi neposredni stiki med emigranti in domačimi bodo povečali medsebojne vplive v obeh smereh in teh se nam prav nič ni bati. Emigranti bodo spoznavali nove domače težave in vprašanja; tako se bodo manj sami sebi smilili in bodo manj pogrevali postane medsebojne razprtije. Po drugi strani bodo videli tudi nekatere uspehe sedanje Jugoslavije, kar je spet dobro, da se s tem otresejo miselnosti prvih povojnih let. Ljudje v Jugoslaviji pa bodo videli v obiskovalcih predstavnike zapada. Upajmo le, da bodo obiskovalci dobro oglašali zapadne demokratične ideje in ne samo izobilje pod kapitalizmom. Eno in drugo je privlačno in skupen vpliv mnogih obiskov bo edino lahko pozitiven.

Tretja zadeva pa je težja in zelo kočljiva: ker titovske oblasti ni objavile listo tistih "zagrizenih sovražnikov našega ljudstva", - v frazeologiji so komunisti zares mojstri; ko bi bili tako dobri tudi v gospodarjenju! - "sovražnikov", ki torej ne prihajajo v poštev za amnestijo, je birokratično logičen postopek, kot ga nakazujejo ju goslovanski časopisi: begunci, ki se žele vrniti ali "urediti odnose v tuji deželi", naj pri jugoslovanskih predstavništvih prosijo za amnestijo.

Kaj to pomeni? Kdor bo prosil za amnestijo, bo s tem priznal "zločine" ali dejanja, katerih so ga komunisti obtoževali, sicer mu amnestija ne bi bila potrebna. To kajpak tudi pomeni sprejeti komunistično verzijo medvojnih dogodkov! In to pomeni dalje, dati komunistom v roke orožje, ki se ga bodo ob svojem času gotovo poslužili v svoji propagandi. Kdor bo torej prosil za amnestijo, pa četudi je ta postopek zdaj videti še tako formalen, bo pred svetom priznal, da je res, kar trdijo komunisti: da je bil protinarodni element, kolaboracionist in da je vseh sedemnajst let ali manj varal svoje zapadne prijatelje češ da je bil demokrat in da mu je bila borba vsiljena od strani komunistov z njihovo revolucijo; s tem bi torej priznal, da so bili le komunisti tisti, ki so se borili za narodovo svobodo.

Taka odločitev je za emigranta, ki nekaj da na svojo čast, izredno težka. Izbirati mora med domovino, ki jo gotovo ljubi z vsem svojim srcem in kamor bi se rad vrnil, in med svojim ponosom, dostojanstvom svobodnega človeka. Odločitev v tej hudi dilemi more biti kajpak samo osebna in zelo verjetno se bo prenekateri odločil za prvo rešitev iz čisto osebnih razlogov. Mi ga prav gotovo ne bomo obsojali zaradi tega, kot tega nismo storili v preteklosti v nekaj poznanih primerih. Prepričani bomo, da se tak povratnik v svojem srcu ne bo spremenil, če je zares bil svoboden človek, demokrat. Laž je imela in bo vselej imela kratke noge, pa četudi od časa do časa kaže, kot da bi zmagovala. Za velikim petkom je še vedno prišla Velika noč, dan Vstajenja!

DVA JUBILEJA

Že lani novembra je tednik SVOBODNA SLOVENIJA, ki ga izdajajo v Argentini pripadniki Slovenske ljudske stranke, slavil dvajsetletnico, kar je začel izhajati (22. nov. 1941.) v domovini v času sovražne okupacije. List je z letom 1944 prenehal izhajati in se je znova pojavil še le štiri leta pozneje (1. jan. 1948.) v Argentini, vendar pa pod istim vodstvom g. Miloša Stareta. Tudi osnovna smer lista je v bistvu ostala ista. Mislimo, da ne pogrešimo, če ga smatramo kot osrednje glasilo begunske Slovenske ljudske stranke, da si se formalno kot tak ne označuje sam. Toda kot tiskana beseda pa je list mnogo več: tisočem slovenskim ljudem v Južni Ameriki je SVOBODNA SLOVENIJA takorekoč edina tiskana vez med tujino in domom, list, ki jim poleg vesti in idejne hrane vliva tudi upanje v boljše čase. Čeprav smo z njenim uredništvom prišli nekajkrat navskriž, ko so bodisi enostransko poročali ali niso dopustili objave nasprotnega mnenja; čeprav bi želeli, da se list otrese predvojnih žurnalističnih manir in dopusti večjo svobodo izmenjave misli in poročil, da postane bolj obče slovenski list in manj strankarsko glasilo, se vendar veselimo njegovega uspeha, ki je končno uspeh vsega svobodnega slovenstva, in mu k jubileju prav iskreno čestitamo.

V Angliji pa je NAŠA REČ stopila z januarsko številko v svoje petnajsto leto izhajanja (podobno kot naš list). Leto 1962. so njeni izdajatelji, Savez "Oslobodjenje", skupno s prijatelji lista označili kot jubilejno leto, v katerem naj bi preko jubilejnih odborov pojačali razpravljanje o perečih vprašanjih in obenem zbrali dovolj sredstev v jubilejnem skladu, da bi v bodoče bilo manj težav pri izdajanju lista.

Vezi med našim listom in NAŠO REČJO so bile vedno dokaj tesne, čeprav to na zunaj ni bilo vedno zelo vidno, in čeprav je NAŠA REČ glasilo politične skupine, ki jo izdaja, KLIC TRIGLAVA pa je politično povsem neodvisni list. Toda ideje, ki so spočele oba lista, so bile iste: pogumno gledati dejstvom v oči, ne se bati svobodnega razpravljanja, spoštovati tuje mnenje, objektivno poročati, gledati v bodočnost in se učiti iz preteklosti ter opozarjati na vprašanja, ki jih prinaša čas. NAŠA REČ je od početka obsojala pretirani nacionalizem in se za vzemala za demokratično Jugoslavijo enakopravnih narodov. Taka naj ostane tudi naprej. K jubileju iskreno čestitamo.

PISMO IZ AMERIKE

Z vztrajno berlinsko krizo, ki že vse od srede poletja vzdržuje zanimanje svetovne publike na višku, se je tudi v Ameriki sami slednjič vendarle pričelo razpravljati o potih in načinih, po katerih naj bi se odpomoglo zlu, ki je vsemu krivo: komunizmu. Razprava o borbi proti komunizmu je toliko bolj zanimiva za nas, ki smo podobne zapetljaje, podobne probleme, dvome in negotovosti, obotavljanja in slednjič drzne, čeprav morda tu in tam nemodre odločitve, preživljali že pred dvajsetimi leti.

Naravnost patetično je opazovati, kako se ameriško javno mnenje počasi dokopava do temeljnih resnic o komunizmu, ki jih je znal predvsem slovenski kmet ločiti prav hitro ter se jim postaviti ob robu. Kakor v vseh vprašanjih se seveda tudi vprašanju borbe proti komunizmu pojavljata dve poti in vkljub naporom vlade in raznih ideoloških ali verskih organizacij in skupnosti, ameriška javnost še ni prišla do odločitve po kateri poti bo krenila, katera pot je po mnenju večine tista, ki nudi največ upanja na uspeh in je obenem v skladu z ameriški principi svobodnjaštva in demokracije.

Predvsem je treba razumeti v čem predstavlja komunizem nevarnost tako za ameriško demokracijo kot za svobodo vsega zapadnega sveta in vseh ostalih predelov zemeljske oble, ki še niso padli pod komunistični vpliv. Po svojem bistvu, je komunizem socialni protest proti krivicam, resničnim ali namišljenim, ki so jih deležni nižji sloji od svojih družbeno višje situiranih soljudi. To je ena ost komunističnega programa. Druga konica tega dvojnega meča pa je gola grožnja nasilja in orožja, ki se kaže zadnje čase predvsem v oholem postopanju Sovjetske zveze na mednarodnih konferencah, v Hruščovljevem razbijanju s čevlji po mizah glavne skupščine OZN, v zidavi sramotnega berlinskega zidu itd.

Če odpravimo najprej to drugo ost komunizma fizično grožnjo sovjetskega orožja, je jasno, da ostane svobodnemu svetu samo ena pot: doseči in vzdrževati takšno vojaško premoč, da bo ta že sama po sebi preprečevala vsakršno oboroženo sovjetsko ekspanzijo. O tem ne more biti, ne sme biti in upajmo da ni - nobenega spora med ljudmi, ki se ne vdajajo pobožnim željam in naivnim verovanjem.

Mnenja pa se dele in to ostro - pri vprašanju, kako odgovoriti na ideološko grožnjo komunizma, s čim in kako zadušiti socialni protest, ki ga predstavlja in v katerem so našle vsebino svojim stremljenjem nepregledne množice ljudstev v državah, ki so po svoji politični strukturi še vedno v sklopu takozvanih demokratičnih držav, a so v bistvu že načete od komunističnega raka in je njihova usoda vse prej kot gotova.

Nas predvsem zanima potek te borbe na ameriških tleh in tu že pri bežnem pogledu opazimo osnovno napako, ki jo zagrešujejo predvsem razne organizacije, ki so si borbo proti komunizmu privzele kot svojo primarno nalogo. Spričo velikega življenjskega standarda v Združenih državah je jasno, da takozvani socialni protest, ki ga komunizem predstavlja, nima tiste ostrine, ni tako nevaren kot recimo kje v Južni Ameriki. Združenim državam kot takim, je gola fizična grožnja mednarodnega komunizma veliko bolj nevarna in vendar se ljudje tega ne zavedajo. Godrnjanje čez visoke davke, ki so v glavnem posledica te grožnje, je praktično lastnost vseh Amerikancev; goljufanje pri izpolnjevanju prijav za odmero dohodninskega davka, je na žalost postalo ameriški narodni šport, ki ljudi zabava prve štiri mesece v letu, in ga nihče več niti zdaleč ne jemlje v obzir kot kršenje zakona. Pomoč tujim državam je predmet vseh mogočih napadov in zlorab in vendar predstavlja bistveni del borbe proti komunistični zaroti.

V ospredju takozvane borbe proti komunizmu so se v zadnjih mesecih pojavile razne ekstremno desničarske organizacije, ki so se doslej odlikovale predvsem po svojem glasnem obravnavanju svojih ciljev in namenov in po slepem in neosnovanem obdolževanju na levo in desno. Na letni konferenci katoliških škofov, ki se je novembra 1961 vršila v Washingtonu, je nadškof William E. Cousin označil aktivnost teh skupin z naslednjo formulacijo: preveč poudarjajo nevarnost podtalnega delovanja domačih komunistov in se ne brigajo za svetovno prodiranje komunizma; mnenja in poglede, ki jih večina Amerikancev smatra za zakonite politične ideje - čeprav morda kontroverzne - označujejo za komunistične principe; brezobzirno

napadajo gotove osebnosti češ da so komunistični simpatizerji ali celo agenti; nekatere teh grup odkrito zagovarjajo uporabo sredstev, ki so popolnoma istovetna s sredstvi, kot se jih poslužujejo komunisti sami. S temi besedami je točno označeno delovanje teh skupin, med katerimi je najmočnejša tako zvana "John Birch Society" in pa privatna gverilska skupina, ki si je nadela ime "Minutemen", po znanih prvoborcih ameriške revolucije.

Predno si podrobneje ogledamo to zmotno postopanje, je potrebno pregledati način protikomunistične borbe, kot ga predlagajo odn. priporočajo ljudje, ki bi jih lahko imenovali legaliste. Dobre strani tega načina so same po sebi razumljive in zgovorne, bolj nas zanimajo druge, slabe strani, kajti te so, ki omogočajo sam obstoj in očitvidno uspešen razvoj ekstremističnih struj. Mnenje legalistov je, da je treba borbo proti komunizmu voditi z vsemi sredstvi, ki jih nudi demokratični ustroj, pa četudi so ta ista sredstva dvorezna in po svoji stvarni vsebini pomagajo tudi komunistom samim. Nevarnost drugačnega postopanja s komunisti leži v tem, pravijo legalisti, da se ljudje, ki se poslužujejo drugačnih sredstev tudi sami nalezejo totalitarne strupa in izgube smisel za resnično in nepristransko sodbo. Ti in taki ljudje so krivi, da je pojem, beseda "liberalen", danes skorajda psovka, gotovo pa že kar istovetna s komunizmom; tako enostransko gledanje je krivo, da se vse socialne reforme - in nekatere izmed njih so bile ali so še tudi v Ameriki krvavo potrebne - označujejo za socialistične ukrepe, ki so samo prva stopnje uvedbe komunizma.

Demokrati v besedah.

Slaba stran legalističnega argumenta leži v tem, da goli legalizem, suha pripadnost demokraciji, ne more rešiti zapadnega sveta, zlasti še, ako ni v njej iskrenosti in poštenosti pa naj bo to še v takem nasprotju z osebnimi, pridobitnimi željami bodisi posameznikov, organizacij ali držav. Grob primer te nedoslednosti je izkoriščanje prebivalstva Južne Amerike z strani veleposestniškega razreda in to v državah, ki naj bi bile demokratične; dalje naravnost historični rasistični sistem v Južni Afriki, ki naj bi tudi veljala za prosvetljeno, demokratično državo. V Ameriki se kaže ta nedoslednost predvsem v pretiranem strahu delodajalskega razreda in vsled tega v njegovem nasprotovanju vsem socialnim reformam, ki so nujne in predvsem posledica razvoja človeških medsebojnih odnosov, kot jih narekuje čas sam in ne komunistična miselnost.

Ta nedoslednost in neiskrenost je našla svoj odraz tudi v ameriški zunanji politiki, ki se ne zna in ne zna identificirati z resničnimi težnjami socialno ogroženih narodov in vselej znova zapravlja svoje dobroimetje na račun reševanja interesov svojih tradicionalnih zaveznikov, pa četudi so danes ob pojavu cele trume novih narodov, postali brezpomembni. Te napake so krive, da ljudje, ki so iskreno zaskrbljeni nad komunistično nevarnostjo, vijejo roke v obupu, da vidijo v komunistični infiltraciji tudi najpomembnejših mest v državni upravi edini odgovor, edino logično razlago tega nesrečnega položaja ter da se v tej svoji nerazsodnosti in naivnosti mečejo v naročje ljudem, ki skušajo hudiča izgnati z Belcebubom. "Minutemen", privatna gverilska organizacija, se po lastni izpovedi pripravlja za čas, odn. za primer, da bi bila Amerika okupirana od Sovjetske zveze in bi bila potrebna gverilska borba. Organizacija je tajna, čeprav je njeno vodstvo znano. Člani hodijo na nekakšne orožne vaje in kot sami trdijo, zbirajo orožje v tajnih skrivališčih. V političnem oziru je ta grupa manj aktivna in njene vodstvo ne daje kakih kontroverznih izjav in mnenj.

Bolj glasna je takozvana "John Birch Society", ki nosi ime po kapetanu Birchju, ki je bil kot častnik ameriške obveščevalne službe ubit nekaj dni po koncu vojne v Aziji. Ubili so ga Rdeči Kitajci in člani te organizacije ga smatrajo za prvo žrtev mrzle vojne.

Organizacija v svoji "Modri knjigi" ki je nekako sv. pismo članstva najprej ugotavlja, da je sedanje ameriško vodstvo popolnoma odpovedalo v borbi proti komunizmu, da je potrebna brezobzirna borba proti komunizmu tudi s sredstvi, ki so umazana, če je treba; da je veliko število ameriških osebnosti zavestno v službi komunizma. Robert Welch, ki vodi organizacijo, je med nje prišel Eisenhowerja in to na podlagi, kot pravi, obširnih in prepričljivih dokazov, ki pa jih doslej še nikjer ni objavil.

Nevarnost, ki predstavlja ta družčina pa leži manj v teh znanih, otipljivih dejstvih, kot v onih, ki so prikrita in težje razločljiva. Predvsem obstaja upravičen sum, da organizacija v svoji današnji obliki prikriva tudi drugotne nestrpneže poleg resničnih in iskrenih protikomunistov: ljudi, ki so z vsem bistvom proti napredku, ki ga dosegaajo črnici, "vele-amerikance", če jih smemo tako imenovati, ki so jim evropski doseljenci in dipijevci še posebej, trn v peti; manj otipljivi pa vendarle zaznavni so znaki protikatolicizma in antisemitizma. Dalje: Robert Welch, vodja organizacije, ki vsekakor vsebuje gotove fuhrerske ambicije, v svoji "Modri knjigi" pravi, da mora biti organizacija absolutno monolitičnega značaja, ter da rešitev krize, v katero je komunizem pahnil zapadni svet, ne bo prišla od organizacijskega vodstva temveč le od dinamičnega, osebnega vodenja, ki ga bo seveda pripravil on sam "Ljudje, ki pristopajo k naši organizaciji, delajo to predvsem vsled tega, ker verujejo vame in v to kar delam ter so pripravljeni priznati moje vodstvo". Tako Welch.

...pripravljajo pot komunizmu

Največjo nevarnost ne predstavlja "John Birch Society" vsled vpliva, ki ga direktno ali indirektno preko publicitete izvaja na ameriško javnost. Z neodgovornim klevetanjem in obdolžitvami najbolj eksponiranih osebnosti, ruši zaupanje, ki je temelj državnega sožitja ter slabi ameriško odločnost prav v trenutkih, ki bo ta morala biti najbolj enotna. Za resnost nevarnosti, katero tako početje ustvarja, naj nam služi primer stališče, ki ga je do organizacije zavzel predsednik Kennedy pred nekaj meseci in kot ga je nedavno izrazil v svojem govoru, ki se je nanašal predvsem na neodgovorne "lovce na komuniste". Kennedy je kmalu po nastopu svoje vlade označil "John Birch Society" kot družbo ljudi, ki so več ali manj smešni in jih ni treba resno jemati, toda že nekaj mesecev kasneje, je smatral potrebno, da o tej družbi in njenem delu obširneje spregovori in jo obsodi kot organizacijo, ki v imenu borbe proti komunizmu ruši prav tiste temelje, na katerih je vsaka resnična demokracija zgrajena.

Borba proti komunizmu je potrebna in to nenehna borba. Voditi pa se mora ne s sumničanjem in obtoževanjem, temveč s pošteno in demokratično odločnostjo, predvsem pa z notranjim prepovedom in obnovitvijo tistih temeljev, ki so za komunizem vselej nepremagljivi: krščanstvo, socialna pravičnost in resnično svobodnjaštvo.

P-k.

PROSVETNI DOM ODPRT (Od naših dopisnikov)

Slovenska Gorica je 25. februarja gotovo praznovala enega največjih uspehov povojnih let, otvoritev Katoliškega doma. Čeprav so bila na sprotnost na eni ali drugi strani, je bil dom končno dograjen in bo služil vsem demokratičnim Slovincem na Goriškem pri njihovem prosvetnem delu. Zanj so darovali vsi, ki sta jim katoliška vera in demokracija pri srcu, ne glede na politično prepričanje, saj je dom neizmerne versko-vzgojnega in narodno-jezikovnega pomena. Goričani so za res lahko ponosni na svoj novi dom. Kolikega pomena bi bilo, če bi imeli tak dom tudi beneški Slovenci ali pa koroški!

Goriški nadškof msgr. Ambrosi je zaprosil papeža, da ga razreši nadškofovske oblasti, ker je star in utrujen. Papež Janez je prošnji ustregel. Nov nadškof še ni bil imenovan.

V januarju so osnovali v Udinah družbo "Zona industriale e portuale AUSA-CORNO", ki ima namen zgraditi prvo furlansko pristanišče zapadno od ceste, ki teče od Vidma do Ogleja, in to pri iztoku rek Ause in Corna v Jadransko morje. Pravijo, da ne bo škodilo Trstu, dasi bo pristanišče le nekaj kilometrov od njega in bo tako ogrožena od tega in od Kopra ter Reke. Utegne se razviti tudi bitka med Kopro in tem novim pristaniščem za avstrijski izvoz, saj ima Videm direktno zvezo z Avstrijo, brez ovinkov, kot je to primer s Trstom, ki tako komaj pride v poštev.

SOCIALISTIČNI DAVKI

Pretekli mesec je ljudska skupščina Slovenije sprejela republiški proračun in resolucijo o gospodarskem razvoju Slovenije v l. 1962. Proračun je predložil državni sekretar za finance Matija Maležič, a predlog resolucije član izvršnega sveta (vlade) Tone Bole.

Republiški proračun znaša 19 milijard 570 milijonov dinarjev, odn. 32% več kot l. 1961. Proračun zajema dotacije za vse republiške sklade, tako za kmetij skega, cestnega in šolskega, za Prešernov sklad (za kulturno udejstvovanje) in za sklad Borisa Kidriča (za znanstveno raziskovalno delo) in za negospodarske investicije. Dotacije šolskemu skladu bodo povečane za 25%, medtem ko bo levji delež šel skladu Borisa Kidriča, ki naj bi letos potrošil 800 milijonov v primeru z 250 milijoni lani. Dotacije radiju in televiziji se bodo dvignile od lanskih 150 na letošnjih 240 milijonov dinarjev. Televizijski program naj bi se povečal od sedanjih 364 ur na leto na 604 ure. Izdatki za republiške organe in zavode se bodo povečali za 7%, kar je predstavljeno kot poseben napor, da se drži upravne stroške na čim nižji ravni. Resnici na ljubo se je republika znebila že toliko poslov na račun krajevnih organov, organizacij in ustanov, da so njeni administrativni stroški neupravičeno visoki. Število republiških uslužbencev znaša 4.975, kar je za 57 več kot lani (l. 1961 se je število povečalo za 140 v primeru z 1960). Čeprav to število vključuje Ljudsko milico vse Slovenije, kaže, da se število republiškega aparata veča iz leta v leto v kljub manjšim obveznostim. Čemu je pri taki decentralizaciji in "jačanju družbenega samoupravljanja v komuni" potrebno imeti še 124 samostojnih republiških zavodov, ko ljudski odbori že trošijo 70 do 80 odstotkov svojih proračunov za osebne dohodke svojih uslužbencev, je morda nekolegialno vprašanje.

Medtem ko je recimo povečanje dotacij za znanstveno-raziskovalno delo hvaljevredno, je 25 odstotno povečanje dotacij šolskemu skladu odločno premalo, zlasti z ozirom na dejstvo, da ljudski odbori nimajo zadostnih sredstev v ta namen. Srednje šole ne plačuje več država, niti republika ali okraj, ampak posamezne občine, podjetja in ustanove. Ako torej občine nimajo sredstev, te šole hirajo in izumirajo. Isto velja za strokovne šole, ki so več ali manj odvisne od gospodarskih organizacij, na katere pa se tudi republika zanaša za svoje dohodke.

Dohodki iz davka na osebni dohodek krijejo sedaj že dve tretjini republiškega proračuna (13 milijard dinarjev). Kljub temu, da se bodo dotacije "družbenim organizacijam" dvignile za 45%, je to očitno nezadostno, sicer ne bi skupščina dvignila omejitve na občinski prometni davek, katerega maksimalna višina je že lani dosegla 6%, medtem ko so sedaj dobile komune proste roke, da ga dvignejo v skladu s svojimi potrebami. Pri tem celo živila niso več prosta prometnega davka. A ako vzamemo v poštev, da znaša razlika med odkupno ceno pri pridelovalcih in med prodajno ceno v trgovini na drobno že sedaj povprečno 100%, je jasno, da bo vsako povišanje prometnega davka znižalo potrošnjo, pa tudi življenjski standard. Kako bo možno pri takem položaju povečati letos realne osebne dohodke za 15%, kot je predvideno v družbenem planu, ni lahko predvideti.

Kako velika je stiska z denarnimi sredstvi kaže tudi dejstvo, da gredo dve tretjini sredstev iz republiškega proračuna organom družbenega upravljanja (t. j. ljudskim odborom), skladom in zavodom, pa še vedno ni dovolj. Da bi povečali dohodke občin in zagotovili federaciji, kar ji pripada, so sedaj celo dvignili provizijo, ki jo dobijo občine s pobiranjem zveznega prometnega davka na vino in žganje, od sedanjih 20% na 50%. Vse to je očitno napotilo poslance Adolfa Černeca, da je v skupščini poudaril, da medtem ko je možno zmanjšati število uslužbencev v državni upravi, se tega ne da storiti na prosvetnem polju. Z drugimi besedami povedano, medtem ko bi republika lahko znižala število svojih uslužbencev in s tem znižala svoje proračunske stroške, je občinam skoraj nemogoče zmanjšati število učiteljev, ako naj ostanejo šole odprte. Poslanka Marija Levarjeva je tudi kritizirala razsipanje sredstev s prepogostim menjavanjem učbenikov, k čemer je dobila odgovor, da je že bil uveljavljen sklep, po katerem mora vsak učbenik veljati najmanj pet let, razen če ga je treba zaradi reformiranega študija predelati. Z ozirom na naravnost mrzlično "reformiranje" študija, ki se sedaj vrši že nekaj časa in mu ni videti konca, se zdi docela naravno, da bo zmeda z učbeniki in nepotrebno razsipanje denarja trajalo še naprej. Poslanka Levarjeva tudi ni bila zadovoljna s proračunom sekretariata za delo in je hotela vedeti, zakaj predvideva tako visoke izdatke.

Odgovorjeno ji je bilo, da leži vzrok v nadaljevanju raziskave "metodologije pri merjenju produktivnosti dela" (angl.: time and motion), ki jo bodo letos začeli preizkušati v vsej črni metalurgiji, in v nadaljevanju raziskave "problematike notranje delitve dohodka gospodarskih organizacij".

IZVOZNI ČUDEŽ

Obdavčenje kmetov in obrtnikov kaže, da režim ne misli popustiti. "Povsem razumljivo je, da je treba voditi tako politiko obdavčevanja, ki stimulira vključevanje v združno sodelovanje, ter hkrati ne destimulira zasebne proizvodnje, zlasti ne tam, kjer še ni dovolj možnosti za sodelovanje z zadrugo," je dejal Maležič. A kar se tiče obrtnikov, je "nesporno", da so davčne lestvice "ostre" in da zato recimo število obrtnikov na podeželju "ponekod občutno upada". Niti Maležič niti Bole - pa tudi noben poslanec - ni zaradi tega soču stvoval z obrtniki, čeprav je možno vsak dan slišati in brati pritožbe o pomanjkanju obrtnikov in slabostih servisne službe. Očividno je boljše trpeti go spodarsko škodo zaradi pomanjkanja obrtnikov kot pa odstopiti od marksističnih načel. Toda ko se govori o "razponu osebnih dohodkov" in kako prevelike razlike v tem razponu lahko povzročijo politično škodo - kot je trdila Tomšičeva na plenumu socialistične zveze - se mora vsak misleči človek vprašati, kako "razpone" veljajo na vrhu sedanje hierarhije in ali te niso v opreki z marksističnim naukom in ne povzročajo politične škode. Toda to so stvari, o katerih se ne govori ne na plenutih in ne v skupščini. Ne bi bilo niti "ljudsko demokrasko" niti modro.

Toda kljub vsemu obdavčenju, kar je dejansko prekladanje denarja iz enega žepa v drugega, ni dovolj sredstev za zadovoljitev vseh ambicij sedanjega režima. Zato je Bole našel čudežno rešitev v povečanem izvozu. Po njegovih računih bi se moral letošnji skupni družbeni proizvod povečati za okoli 11 do 12 odstotkov, storilnost dela za okoli 8 do 9 odstotkov in obseg izvoza za 18%. Čeprav se mu ni to zdelo "nič posebnega", ker je baje "naša ekonomika med najbolj dinamičnimi gospodarstvi v svetu", je dodal, da se minulo leto proizvodnja, storilnost in izvoz niso povečali v takih razmerjih kot so bila predvidevana v družbenem planu oziroma, kar je še važnejše, niso se povečevala v takih razmerjih kot bi jih sicer dovoljevale razpoložljive zmogljivosti. Kaj torej drži? Po eni strani je potrošnja doslej naraščala neglede na porast proizvodnje, po drugi strani pa niso elektroindustrija, strojogradnja, lesna, kemična in nekatere druge industrije, ki proizvajajo blago za osebno uporabo, že pri sedanji organizaciji proizvodnje in neizkoriščenimi proizvodjalnimi zmogljivostmi, našle "plasmana" na jugoslovanskem tržišču. Bole misli, da bo to "prislilo" te industrije, da se usmerijo k izvozu. Toda vprašanje ni, ali te industrije hočejo izvažati - vprašanje je, ali te industrije sploh lahko izvažajo in kam.

Za jugoslovansko gospodarstvo so značilne predvsem tri stvari: da obseg izvoza občutno zaostaja za rastjo proizvodnje; da uvoz občutno presega izvoz; in da gospodarska in geografska struktura izvoza ne zadovoljuje. Ni namreč vseeno kaj se izvažata in kam. Sedanja vrednost letnega izvoza, preračunana na prebivalca, dosega za celo Jugoslavijo le 12 dolarjev, za Slovenijo pa 20 dolarjev, če pri tem računamo vrednost enega dolarja z 750 dinarji. Čeprav je vzpodbudno, da bodo gospodarske organizacije, ki svojo proizvodnjo usmerijo prvenstveno za izvoz, dobile prednost pri podeljevanju deviz, to ne more izpremeniti dejstva, da prevladuje v Sloveniji industrija z zastarelimi proizvodnimi kapacitetami in da se obnova in modernizacija v nekaterih podjetjih opravlja brez predhodnih temeljnih proučitev tehnološkega in organizacijskega napredka na dotičnem področju. V nekaterih podjetjih še vedno prevladuje obrtniška mentaliteta, ki jo podpira strokovno slabo razgledan vodstven kader, ki nima razumevanja za raziskovalno in razvojno delo in zanj tudi ne čuti potrebe. Relativno nagel porast proizvodnje, predvsem industrijske v povojnem obdobju, je bolj posledica sprostitev iniciative proizvajalcev in razširitve proizvodnih kapacitet kot pa rezultat sodelovanja znanosti in proizvodnje. To pravi Bole, ki v isti sapi grozi, da ni nič manj važno utrditi v kolektivih, v družbenih in upravnih organih pojmovanje, da je realnost zahtev o razvijanju ekonomskega sistema, o še večji samostojnosti kolektivov, o še bolj spodbudni delitvi dohodka zelo negotova, če ne bo temeljila na odločni usmeritvi naših gospodarskih organizacij za bistveno izboljšanje položaja našega celokupnega gospodarstva na svetovnem tržišču. Zdi se mi, da se Boletov opis stanja industrije in njegova grožnja precej nasprotujeta, da sploh ne vprašam kdo je "razvijal ekonomski sistem", "vzpodbujal samostojnost kolektivov in delitev dohodka" - gospodarske organizacije ali partija - in kdo naj sedaj nosi odgovornost. M.P.G.

LOJZE ZUPAN:

GAMBARI V SPOMIN

27. februarja je umrl v Rimu bivši armadni general in poveljnik italijanskih čet v tkzv. Ljubljanski pokrajini Gastone Gambara, star 71 let. Njegovo smrt je povzročila akutna oblika astme.

Gambara je bil poklicni vojak z zelo pestro vojaško preteklostjo, ki se je začela in končala na naših tleh. Ko je dokončal vojaško akademijo v Modeni in postal podporočnik, je bil takoj poslan na avstrijsko fronto in eventuelno vko rakal na Reko, katero Italijani niso več izpustili iz svojih rok do konca druge svetovne vojne. Za tem je bil poslan v Albanijo, kjer je pomagal organizirati albansko vojsko. Ko je izbruhnila vojna z Abesinijo, je postal načelnik štaba neke divizije črnih srajc v vzhodni Afriki, a za časa španske državljanske vojne je poveljeval italijanskim "dobrovoljcem", ki so pomagali Francu pri ti na oblast. Po vstopu Italije v drugo svetovno vojno, so Gambaro poslali na grško fronto v Albanijo, a ko so vkorakali Nemci v Grčijo, je postal načelnik štaba italijanskih sil v severni Afriki. Zaradi par nesporazumov z Rommelom je prišlo leta 1942 do premestitve Gambare v Ljubljano, kjer je ostal do kaptulacije Italije. Toda na sam dan kapitulacije ga ni bilo v Ljubljani.

V INTERNACIJO

Junija 1942 sem se pripravljel za veliko maturo, ki bi jo moral polagati za četkom julija. Dva meseca pred tem je prišel v Ljubljano "železna roka" general Gastone Gambara. Pod njegovim nosom so komunisti likvidirali Erliča, Peršuha, Kukoviča in druge. Potem je Gambara stopil v akcijo. V Ljubljani so se pričele racije nezaslišanih razmer. Vsi moški od osemnajstega leta dalje so bili odvedeni v vojašnice, kjer so jih domači kolaboracionisti na hitro pregledali skozi majhne odprtine v pobarvanih oknih in določili, koga izpustiti in koga poslati v internacijo. Mene so vrgli na vojaški kamion skupno s kakimi petdesetimi drugimi moški in odpeljali v tkzv. belgijsko kasarno, kjer so nas natlačili kot sardine za bodečo žico, nato pa nagnali v vrsto pred pobarvana okna, za katerimi se je odločala naša usoda. Razen par smo se vsi znašli še isto noč na živinskem vlakcu, za katerega ni nihče vedel, kam pelje. Toda pri Preserjah smo se ustavili. Bila je lepa poletna noč in zvezde so sijale. Sem pa tja smo videli skozi živinska okna svetlobne rakete, ki si jih nismo mogli razložiti. Čeprav je bilo na vlakcu okrog 700 internirancev, je bilo čudno tiho. Črna senca gozdov pred nami se je nekako pošastno ujemala s to tišino. In ko se je vlak premaknil, sem slutil - in zdi se mi, da so tudi drugi slutili - da se bo nekaj zgodilo. Ni trajalo dolgo, pa je počilo pri Verdu. Mitraljezki ogenj in kričanje iz gozda nam je takoj povedalo, da so padli po nas partizani. Vse se je zgodilo v isti sapi: padli smo po tleh, ker so kroglice žvižgale okrog glave, ako si stal pokoncu; vlak se je ustavil in slišati je bilo žaganje dreves, s katerimi so partizani zablokirali progo; interniranci so kričali partizanom, naj nehajo streljati v vagone; in italijanska straža, ki se je vozila v potniškem vagonu, je skočila pod naš vagon in vžgala po partizanih, tako da so partizani vrgli nekaj ročnih granat, a jih je nekdo moral ustaviti. To je trajalo par minut, nato je bilo vse tiho. Naslednjo stvar, ki sem jo slišal, je bilo lomljenje pečatov na zunanji strani vagonov vzdolž proge in skakanje iz vagonov. Naš vagon je ostal nedotaknjen, ker so ležali pod njim Italijani. Niti so partizani poskušali pregnati Italijane, niti so Lahi poskušali pregnati partizanov. Zatem je nekdo zažvižgal s piščaljko in gozd je požrl i partizane i one, ki so poskakali z vagonov. Italijani pa so se korajžno skobacali izpod vagona in z "Alto la!" in posameznimi strelji "prodrli" v hosto. Čez nekaj ur se je mrak umaknil svetlobi in nove vojaške enote so prispele z Vrhnike. Odprli so vagone, ki so stali nedotaknjeni, ker so bili podobno kot naš priklopljeni k osebnim vagonom s stražo, in nas pretepli, češ, da bi tudi mi pobegnili, ako bi nam partizani odprli vrata. Potem je prispela nova lokomotiva, ki je nadomestila našo, katero so partizani odklopili in spustili po progi dalje, in vlak s preostalimi 300 interniranci je nadaljeval svojo pot v Gonars. Blizu Gonarsa so nas iztovorili in morali smo peš pod stražo skozi dve ali tri vasi do taborišča. Nekateri vaščani so nas nemo gledali, medtem ko so nas otroci obmetavali s kamenjem in zmerjali z banditi. V taborišču so nas do čakali že drugi interniranci in tu sem na litru župe na dan, v kateri je bil arsenik, da nas je napihnilo in da smo zgledali vsi debeli in rožnati za redke obiske komisij Rdečega Križa, in na dveh kvadratnih centimetrih sira in ko

su kruha velikem kot moja dlan preživel pet mesecev. V teh petih mesecih se je naše število zmanjšalo skozi bolezen in smrt. V taborišču je bilo okrog 4.000 moških.

Predolgo bi bilo, da bi popisoval naše taboriščne razmere, ki se seveda ni so mogle primerjati s taborišči smrti v Dachau, Matthausenu in drugod, kjer se je Veliki Reich obračunaval z malimi Slovenci. Prilike na Rabu, kamor so poslali internirance z ljubljanskega podeželja, so bile dosti hujše in mi smo se lahko smatrali za srečne, da smo prišli v Gonars.

NA NABOR

Po štirih mesecih so iz taborišča odpeljali grupo ljudi. Kasneje smo slišali, da so jih v Ljubljani obsodili na dolgo dobo zapora. Mesec kasneje so poklicali novo grupo, okrog ducat ljudi, v kateri sem bil tudi jaz. Smatral sem se za malega heroja. Toda to je trajalo samo dva dni, dokler nismo dosegli Ljubljane, kjer se je izkazalo, da nas niso klicali, da bi nas postavili pred so dišče. Iz belgijske vojašnice, kjer smo prenočili na golih tleh, so nas prepe ljali - raztrgane in umazane kot smo bili - na vojaško poveljstvo, kjer so me ne in nekega Fabjana iz Gorice ločili od ostalih. Tem ostalim je nek italijan ski oficir napravil nagovor v srbohrvaščini, v katerem je rekel, da bodo poslani domov, a da bodo ponovno aretirani, ako se bo izkazalo, da imajo zveze z "banditi".

Potem se je obrnil k meni in me nagovoril v italijanščini: "Vi greste z me noj." Sla sva po stopnicah navzgor v prvo nadstropje, kjer me je pustil v hodniku. Oficirji so prihajali in odhajali iz raznih sob in po nekaj trenutkih se je pojavil moj oficir, ki me je popeljal do velikih vrat na koncu hodnika. Tam mi je zbil v taborišču narejeno šajkačo z glave, odprl vrata, in me sunil v rebra: "Naprej. Rimski pozdrav!" Nisem imel pojma, za kaj gre. V tistem trenu tku sem bil tako taboriščno vzgojen, da sem automatično dvignil roko v rimski pozdrav in stopil skozi vrata. Za mizo je sedel general - Gastone Gambaro.

"Signor Zupan?"

"Si."

"Ali veste, zakaj ste tu?"

"Ne."

"Ker ste rojeni v Trstu in ste italijanski državljani."

Pri tem je nastal dolg molk. General in oba njegova adjutanta, ki sta stala ob njegovi strani, so zapičili svoje poglede vame, medtem ko je moj oficir, ki mi je stal ob strani, srepro strmel naravnost skozi okno za generalovim sedežem.

Nisem imel pojma, kaj so pričakovali od mene. V onih petih mesecih v internaciji so mi možgani precej otopeli. Edino, kar mi je prihajalo na misel, je bilo, da me bodo vprašali, kje je moj oče, katerega so imeli na piki, ker je bil eden izmed voditeljev Južnega Sokola v Trstu. Ob tem sem se nasmehnil, ker je bil moj oče med tem že pet let pod zemljo in mu nihče ni mogel več kaj. Toda general je moj nasmeh drugače razumel.

"Vidim, da Vas to veseli. To je zelo dobro, zelo dobro. Internacijo boste hitro pozabili. Pač traja nekaj časa, da se stvari preiščejo. Sedaj boste šli v Trst na nabor. Dal vam bom tri dni, da greste domov in da se očistite in preoblečete, potem pa se javite tu. Ako Vas ne bo, bomo smatrali, da ste dezertirali. Vaša družina bo šla v internacijo in imovina bo zaplenjena. Ali razumete?"

"Si."

"Dober dečko," je odgovoril general. Adjutanta sta se mi nasmehnila.

S tem je bil sprejem končan. Oficir na moji strani je siknil: "Saluto Romano!" In z rokama v zraku sva se umaknila iz sobe.

Po naboru sem se vrnil v Ljubljano, kjer naj bi čakal na poziv. Toda čim sem z zakasnitvijo položil maturo, me je požrla hosta. Izvršitev tiralice, ki so jo izdali, je prehitela predaja Italije. Osmi september je odnesel Gambaro in pomp njegovih oficirjev.

ZAMENJANE VLOGE

A kje je bil Gambaro na ta zgodovinski dan?

5. septembra je bil poklican v Rim na glavni stan, da bi prejel važna navodila. Čeprav so takrat že vršila pogajanja za predajo, mu tega ni nihče povedal. Ukazano mu je bilo, da osnuje nov armadni korpus iz čet v ljubljanski pokrajini, Hrvatski in Benečiji in da se postavi v bran v slučaju angloameriškega izkrcanja v Dalmaciji. Iz Rima je odpotoval 8. septembra popoldne, a za

predajo je zvedel nekje blizu Padove. Stopil je takoj v telefonsko zvezo z glavnim stanom, ki mu je dal navodila, da gre v Padovo po nova povelja. V Padovi pa ni dobil nobenih povelj, ker je vladala popolna zmešnjava. Z vojaškim letalom se je prepeljal na Reko, kjer ni našel več skoro nobenega italijanskega oficirja. Stopil je ponovno v telefonsko zvezo z Rimom, kjer mu je bilo ukazano, da se zoprstavi Nemcem. S čem, seveda, si ni bil na jasnem, ko pa so Nemci že prevzemali italijanske postojanke in vojašnice eno za drugo od Ljubljane do Benetk. Zato se je pričel z Nemci pogajati in dosegel sporazum, po katerem naj bi se dovolilo vsem italijanskim vojakom in oficirjem, ki se nočejo boriti na nemški strani, povratek v Italijo. Poleg tega je bilo določeno, da se italijanske čete ne bodo predale partizanom, a da se ne bodo upirale angloamerikancem, ako bi se izkrcali. Gambari je Himmler ponudil, da gre v Nemčijo, a je on to odbil. Nekaj dni za tem mu je Mussolini ponudil, da postane šef novega glavnega stana, kar je sprejel. Toda po nekaj mesecih je odstopil, ker se ni strinjal, da bi še nadalje bila vojska pod enim poveljstvom, fašistična milica pa pod drugim, in da bi vsi oficirji morali položiti novo prisego, topot tkzv. italijanski socialni republiki Benita Mussolinija. Bil je upokojen in je odšel v Bergamo, kjer je bil pod stalnim nemškim nadzorstvom. Po osvoboditvi je bil izročen zaveznikom, ko ga je Tito označil za vojnega zločinca. Preživel je daljšo dobo v raznih taboriščih, dokler ga ni sodišče oprostil "zločinov, ki so mu bili pripisani". Po izpustitvi na svobodo je odšel v Madrid kot gost generala Franca.

Kar se tiče njegovega sporazuma, da se italijanske čete ne bodo predale partizanom, je zanimivo, kaj piše famozni Semič-Daki v svojih spominih na 8. september 1943. Naslednji dan, 9. septembra, je okrog 2.000 Italijanov s tanki, oklopnjaki in topovi padlo v zasedo Tomšičeve brigade pri Dolenji vasi na glavni cesti proti Kočevju. Med njimi je bilo tudi kakih 300 članov vaške straže. Italijanski oficirji so predajo odbili, češ da se banditom ne bodo predajali. Toda ko jim je padla v hrbet Gradnikova brigada, so italijanski vojaki enostavno prenehali streljati in se posedli po tleh. Ko so vaški stražarji to videli, so se umaknili v hosto in dosegli Ribnico. Partizani so Italijane razorožili, toda italijanski oficirji so pobrali vsem topovom udarne igle in jih s tem onesposobili. Vrnili so jih šele, ko so jih postavili pred puške. Komandant glavnega partizanskega štaba Stane Rozman je nato ukazal, da se topove zavleče na Grčarice, kjer je bila četniška postojanka, a italijanske oficirje nažene, da upravljajo s topovi. Grčarice so bile pod partizanskim ognjem že od prvega dne italijanske kapitulacije in šele italijanski topovi so četnike prisilili, da so se 11. septembra predali.

Kakšen je bil izid famoznega procesa grčariških četnikov v Kočevju je splošno poznano. NKVD ne bi izvršila procesa na boljši način.

PREJELI SMO IN ZAHVALIMO

Od "Slov. kulturne akcije" v Argentini:

- Vinko Beličič: "Nova pesem", Buenos Aires 1961, broš. F 1, vez. F 1.5.0

- Puškin: "Pravljice 2 - O mrtvi carični", prepesnik T. Debeljak; 10/-

Od "Mladike", Trst:

- Stanko Janežič: "Moja podoba", Trst 1962.

IZ UREDNIŠTVA

Z razpravo o papeški encikliki Mater Et Magistra bomo nadaljevali prihodnjič, ko objavimo tudi komentar k članku dr. Pešlja.

Zaradi velikonočnih praznikov bo prih. številka izšla 14. aprila.

V prih. številki pričnemo objavljati "Portret generacije". Avtor je dober poznavalec jugosl. razmer od konca 19. stol. do 2. svet. vojne, eden zelo redkih politikov tiste dobe, ki je še pri življenju.

KLIC TRIGLAVA izhaja okoli 20. v mesecu. Izdaja ga "Slovenska Pravda". Samo članki, podpisani od izvršnega odbora, predstavljajo njeno mišljenje. Urednik: Dušan Pleničar. Poverjeniki: Tine Kremžar 11047 - 110 St., Edmonton, Alberta, Canada. - Mrs. Pavla Miladinović, 12 Oxford Rd, Ingleburn, N.S.W., Australia.

UREDNIŠTVO:
76 Graeme Road, ENFIELD, Middx.

UPRAVA:
BM/TRIGLAV, LONDON, W.C.1.

LJUBO SIRČ:

OBSOJEN NA SMRT

(Po angleškem izvirniku priredili sodelavci KLICA TRIGLAVA)

24. maja 1947 je OZNA v Ljubljani zaprla Ljuba Sirca, ki je bil med vojno eno leto pri partizanih. Zasliševali so ga v Centralnih Zaporih Slovenije, bivši umobolnici za Ljubljaničo. Posebno ga je pestil zasliševalec Ambrož zaradi zvez z dr. Nagodetom in "Staro Pravdo", prijateljstva z angleškim konzulom, jalovih stikov z amigranti na Koroškem in obiskov pri Dragoljubu Jovanoviču. Čim bolj je Sirc pojasneval, da obiski in prijateljstva niso bili zločinski, tem bolj so ga zapletali v mrežo obtožb.

Zapisnik in obtožnica

Začetkom julija so ponočna zasliševanja nenadno prenehala. Nihče me ni prihajal buditi in mirno bi lahko spal, če me ne bi motila vražja luč nad vratmi celice in če me ne bi morile skrbi, kaj se bo zgodilo. Premetaval sem se v postelji in premišljal in se potil, kajti centralna kurjava je grela s polno paro, čeprav je bilo sredi poletja. Kakih štirinajst dni je bil stražnik edini človek, ki sem ga videl. Nato me je nekega večera Ambrož spet poklical in mi naznanil, da mi bodo sodili na javnem procesu.

Po Ljubljani se je govorilo, da sta Kardelj in Kidrič izrecno zahtevala velik javen proces z ostrimi kaznimi. Posebno Kidrič je bil baje divji na dr. Nagodeta in tudi mojega očeta, čeprav je slednjega zagovarjal Franc Leskošek, v čigar ministristvu je bil oče zaposlen. Meni je bilo všeč da bo proces javen. Pričakoval sem, da se bom lažje branil in otresel obtožb. Ambrož mi je naročal:

"Le dobro se obnašajte pred sodiščem! V starih časih bi se bilo vredno braniti, zdaj pa je bolje priznati krivdo. Priznanje napravi dober vtis na sodišče. Ne bom vas več veliko zasliševal. Ko vas prihodnjič pokličem, boste imeli zadnjo priliko, da mi vse poveste. Najbolje bo, da vse priznate."

Zjutraj je prišel v celico človek v civilnem jopiču in oznovskih hlačah ter izjavil "Od tega, ali vse priznate ni odvisna samo vaša usoda marveč tudi usoda vašega očeta."

Naslednjega večera je Ambrož sestavljal poslednji zapisnik.

"Kaj pa italijanski oficir, ki je stanoval pri vaši teti? Ali ste mu sporočili imena drugih študentov v Perugi?"

"Nisem."

"Poglejte, g. Sirc oficir je stanoval pri vaši teti. Včasih je bolje, da takoj priznate in prihranite nadaljna neprijetna vprašanja."

Uvidel sem, da so hoteli tudi teto vmešati v zadevo, pa sem oklevajoče potrdil, da sem oficirju dal še nekaj imen in ga prosil za zaščito. Ambrož je vneta pisal, čeprav je moral vedeti, da je vse skupaj popolnoma izmišljeno.

"Kaj pa papirji, katere je oče prinašal v stanovanje? Ali ste jih videli?"

"Da, sem."

"Katere?" Porinil mi je kup papirjev pod nos.

"Tiste o pletilnih iglah." O pomanjkanju teh igel je bilo mnogo govora in tudi UNRRO je Jugoslavija zaprosila za pomoč.

"Kajpak ste vse povedali konzulu?"

"Da."

"Kaj vam je konzul obljubil v plačilo?"

"Kaj neki? Nič mi ni obljubil."

"Bežite no, gospod Sirc! Popustite! Pobotajva se!"

Tako sva barantala in se pogajala, dokler nisem izjavil, da mi je konzul obljubil pomoč. Bilo mi je popolnoma jasno, da jim ugajajo gorostasne izjave in da jim ni mar resnice. Med barantanjem je prisedel k Ambrožu nek višji Oznovec, nekaj časa poslušal in nato pohvalno izjavil:

"Lepo, lepo! Vse sta se zmenila!"

Ambrož je nadaljeval: "Kaj pa konzulova žena?"

"Ne, tega pa ne priznam," sem vzrožil.

"Že prav, že prav, nikar se ne razburjajte, gospod Sirc."

Tako sva sestavila celotno priznanje.

Čez nekaj dni so mi postavili branilca, ker dva advokata, ki sem ju izbral, nista bila na razpolago. "Saj je vseeno," je zagotavljal Ambrož, "kajti vloga branilca se je spremenila." Nato so mi izročili obtožnico - lično vezan zvezek z 31 stranmi in 8 stranmi prilog. Odleglo mi je, da je obtožnica omenjala očeta le na kratko, češ da mi je izročal podatke o jugoslovanski industriji. Obenem pa me je zaskrbelo, ker sem bil drugi na listi obtožencev in so bile mnoge obtožbe podkrepljene tudi z izvlečki iz zapisnikov mojih zasliševanj. Porajalo se mi je grozno vprašanje: Ali sem preveč govoril?

Na sodnijo

Tistega večera, 24. julija, so mi ukazali, naj poberem vse svoje reči v odejo. Z zelenim Henrikom so me odpeljali na sodnijo in me vtaknili v celico št. 101 na prvem nadstropju "ladje", o kateri sem mnogo slišal od medvojnih zapornikov. Komaj sem odložil culo na pograd, sem se zdrznil, ker me je nekdo klical. A nihče ni prišel pome. Končno sem ugotovil, da so pazniki kričali "Drugo!", kadar so hoteli priklicati tovariša na drugem nadstropju, jaz pa sem mislil, da kriče "Ljubo".

Kot sem kasneje zvedel, je bila v sodnijskih zaporih velika gneča med našim procesom, ker so nas obtožence vtaknili vsakega v svojo celico in so za nas ispraznili celo nadstropje. Dobivali smo bolniško hrano in izročili so mi celo prvi paket od doma. Takrat sem spoznal, koliko veselja prinese paket v ječo. Ponoči pa sem se seznanil s stenicami.

Popoldne so me odpeljali v pisarno, kjer sta me čakala dva moža, mrk Oznovec in prijazen majhen mož v črni obleki - moj branilec Čobal. Povedal mi je, da še ni videl obtožnice, a da me krive veleizdaje. Na hitro se je poslovil z besedami "Na svidenje pri Filipih." Postalo mi je jasno, da se ne bo vredno braniti. Na dopisnico, ki so mi jo dovolili, sem napisal, naj mama in moje dekle Katja ne prideta na razpravo, ampak naj me pustita, da sam pojem, kar sem si skuhal. Obup Ozni ni bil všeč. Ambrož me je obiskal v celici in mi prigovarjal, naj ne obupam, ampak naj se raje pripravim na obrambo. Z nikomer se nisem mogel pogovoriti, pa sem se v osamljenosti po- tožil temu Oznovcu, da me najbolj skrbi zaradi očeta in drugih, katere sem potegnil v nesrečo. Ambrož me je tolažil, da se očetu ne bo nič zgodilo. Tako se mi je milo storilo zaradi njegove prijaznosti, da sem mu ponudil bonbone iz paketa.

V nedeljo, 27. julija, sem slišal radio iz pazniških stanovanj, ki je naznanil, da se bo v torek pričel proces proti skupini zločincev, obtože- nih vohunstva in zarote proti državi. Tisti so bili na listi: inženir Črtomir Nagode, rojen 1903; pravnik Ljubo Sirc, 1920; univerzitetni profesor Leon Kavčnik, 1897; univerzitetni profesor Boris Furlan, 1894; profesor Zoran Hribar, 1889; učiteljica Angela Vode, 1892; učitelj Metod Kumelj, 1900; učiteljica Pavla Hočevar, 1889; pravnik Svatočluk Zupan, 1919; geodet Bogdan Stare, 1907; mornariški kapetan Metod Pirc, 1896; uslužbenec Vid Lajovic, 1913; komercialist Franjo Sirc, 1891; in akademska kiparka Eliza- beta Hribar, 1913.

Za veliki dogodek so nas dobro pripravili. Zlikali so nam obleko, op- rali perilo in celo moja očala so se pojavila od nekod. Vsi smo se okopa- li. V torek zjutraj, 29. julija 1947, so me obrili, nato pa so nas vse ob- tožence med kričanjem, prerivanjem in zmešnjavo postavili v vrsto na hod- niku pred čelicami. Dr. Nagode je stal pred mano in mi je hotel stisniti roko, toda pazniki so skočili med naju. Oče me ni niti pogledal. Očividno je bil prepričan, da je le zaradi mene v zaporu. Kaj drugega naj bi mislil?

Ko so nas gnali v sodno dvorano, sem na hodniku opazil skoraj celotno osobje Tanjuga iz Ljubljane. Čeprav so bili moji bivši kolegi, so se dela- li, da me ne poznajo. Proces je bil organiziran kot velika cirkuška pred- stava. Radio ga je prenašal skoraj v celoti, zvočniki so ga trobili po ljubljanskih ulicah. V dvorani so v prvi vrsti sedeli Oznovski znanci z zasliševanja. Za njimi se je dremjalo občinstvo. Vstopnice so razdelili zvestim partijcem ter po enem sorodniku vsakega obtoženca.

Vstopili so trije sodniki. Predsednik je bil Matej Dolničar, predvojni okrajni sodnik, ki je med nemško okupacijo služil na delavskem uradu v Mariboru in se celo udeležil hajk proti partizanom pri Sevnici kot član Wehrmannschaft. Zdaj je bil podpredsednik Vrhovnega sodišča Slovenije, a zaradi svoje preteklosti je bil pokorno orodje Ozne. Javni tožilec Viktor Avbelj, ki se je kasneje posvetil poljedelskim vprašanjem, je prečital obtožnico, ki nas je krivila, da smo bili člani protiljudske organizacije, ki je hotela s silo strmoglaviti obstoječo ustavno ureditev FLRJ ter uničiti demokratske in narodne svoboščine in gospodarske pridobitve narodno-osvobodilne borbe. Krivila nas je zbiranja podatkov za tuje obveščevalne službe in vohunjenja; podpihovanja tuje vojaške intervencije, blatenja vodilnih osebnosti, zvez z gestapovskim agentom Vahnikom in izdajalcem Mihailovičem, in splošno vohunskega in izdajalskega početja že med vojno.

Vsakemu obtožencu je bilo posvečeno še posebno poglavje. Avbelj je zaključil s pozivom na najostrejšo kazni za vsa ta kriminalna grozodéjstva, vzkliknil "Smrt fašizmu, svoboda narodu" in se vsedel med burnim ploskanjem zvestih duš v dvorani. Obtoženci smo sedeli na dveh klopih in se nisimo smeli ozirati. Ob nas so stali pazniki, da bi nam preprečili pogovaranja. Ga. Hočevnar je bila prva na vrsti za zaslišanje. Predsednik sodišča je odločil, naj nas ostale odpeljejo iz dvorane. Ko smo odhajali, sem med množico zagledal svojo mater, ki je majhna in drobna sedela v globini dvorane.

(Dalje drugič)

NARODOVE KORISTI

Meseca februarja so priredili v Ljubljani razstavo jugoslovanske armije. Posetil jo je tudi predsednik izvršnega sveta Boris Kraigher. Ko pa je ta stopil v dvorano in opazil vse napise v srbohrvaščini, se je obrnil k spremljajočim častnikom in rekel: "Tovariši, pozabljate, da ste v Sloveniji." Nato je zapustil dvorano.

Kot sem obveščen, je v načelu prodril predlog, da odslej višje razvite republike ne bodo več gospodarsko podpirale nižje razvitih in da bo prispevek republik za vzdrževanje zvezne uprave procentualno enak.

Prav verjetno je prišla pobuda za večjo gospodarsko decentralizacijo prav iz Slovenije, ob podpori Hrvatske, ker je bil odpor proti dilatantskemu centralističnemu upravljanju prav med Slovenci največji. Če torej gornja druga vest drži, potem se zdi molk slovenskih književnikov na lanskem vsedravnem kongresu v Sarajevu razumljiv spričo zastavljanja slovenske literature in sklepa, da Zveza književnikov Jugoslavije zaprosi za direktno članstvo v mednarodnem PEN klubu, kot da bi bila enotna jugoslovanska kultura. Ni izključeno potem, da so slovenski književniki dobili naročilo, naj potrpijo, da se v načelu reši vprašanje, da dobe republike večjo gospodarsko neodvisnost. Tudi incident s Kraigherjem bi potem podpiral to domnevo.

Morda se bomo Slovenci po dolgih in krvavih zgodovinskih ovinkih le prikopali do spoznanja, da obstoji politično življenje nekega naroda v neprestani borbi za njegove življenjske interese in da so ideologije največkrat le sredstvo ne pa cilj teh interesov. Morda zgornja dogodka kažeta, da se bomo počasi dokopali do spoznanja, ki je neodvisno od vseh svetovnih nazorov in ideologij, da je namreč za narodni obstoj neobhodno potrebna narodna državna miselnost, ne oziraje se na to, če se nahajamo v okviru Jugoslavije ali ne. Državni okvir je drugotnega pomena.

Če pogledamo v svet, vidimo, da je Sovjetska zveza zapadla nazaj v svojo imperialistično politiko in ji je postal komunizem sredstvo te politike. Tako zapadajo tudi v Jugoslaviji predvsem Srbi vedno znova v primitivno srednjeveško pojmovanje, da je država možna samo takrat, če se govori v njej en jezik in če jo vlada ona roka. V stari Jugoslaviji so se posluževali nacionalističnih argumentov, danes pa argumentirajo s komunistično teorijo. Tako centralistično pojmovanje pa v današnji industrijski dobi državo prej ruši kot pa gradi, saj to povzroča nezadovoljstvo in separatistične težnje. Škoda da tega kot politični argument v Sloveniji ni bilo moč dovolj slišati.

N.G.

OD MESECA DO MESECA

AMNESTIJA

Približno 1000 jetnikov v jugoslovanskih zaporih in 150.000 emigrantov v tujini bo deležno amnestije, katero je sprejela zvezna skupščina 13. marca. Zakon bo postal veljaven po objavi v službenem listu verjetno koncem tega meseca. Na seji skupščine ga je razložil Aleksandar Ranković, ki je dejal:

"Po tem predlogu bo amnestija podeljena izvršilcem nekaterih kaznivih dejanj med drugo svetovno vojno in okupacijo ter dotičnim, ki so zagrešili kazniva dejanja pred vstopom tega zakona v veljavo. Podeljuje se osebam, ki so se pregrešile proti naši državi, našemu narodu in njegovi borbi za svobodo in neodvisnost dežele; ki pa niso bile neposredni izvrševalci, ukazovalci in organizatorji težkih vojnih zločinov in umorov, niti niso organizatorji in začetniki dejavnosti, ki se še vrše proti FLRJ in njeni ustavni in socialistični družbeni in državni ureditvi.

"Amnestija bo tudi podeljena izvršilcem nekaterih dejanj proti javnemu redu, nedovoljenih prehodov preko državne meje, neodzivanja pozivom in izogibanja vojaški službi, samovoljnemu oddaljevanju in begu iz vojske, kakor tudi dejanj proti dostojanstvu države in njenih organov ter predstavnikov."

Ranković je govoril o velikih spremembah ter o razvijanju in utrjevanju socializma, kakor tudi o veljavi svobode in človečanskih pravic v domovini ter veliki prizanesljivosti, s katero bodo odpustili ljudem, ki so grešili proti narodu in domovini. S tem ni rečeno, da v preteklosti kazni niso bile ostre ali zaslužene, je rekel Ranković. K naraščajoči blagohotnosti pa je pripomoglo utrjevanje varnosti države in vsestranski napredek v socialističnih družbenih odnosih, krepitev bratstva in edinstva ter velik ugled, katerega uživa Jugoslavija v svetu. Zaradi tega je mogoče nuditi osebam, ki so pripravljene spoštovati družbene in človeške vrednote sedanjega reda v Jugoslaviji, še večjo možnost, da se povrnejo na pravo pot.

Dejavnost vseh oseb, katere zadene amnestija, je bila usmerjena proti življenjskim interesom naših narodov in države. Tisti, ki so bili zapeljani in niso zagrešili težkih zločinov, so bili deležni že vrste amnestij. Taka je bila amnestija leta 1951, ki je pomilostila Informbirojevske grešnike. Sedanja amnestija pa zadeva predvsem emigrante, katere je Ranković razdelil na tri kategorije:

1. ustaši, četniki in belogardisti, ki so se med vojno borili v kvislinških edinicah pod vplivom sovražne propagande in pritiska. Ob zlomu okupatorja so se z Nemci umaknili čez mejo. Med njimi je bilo mnogo nedolžnih in zaslepljenih, katere so v tujini izkoriščali samozvani voditelji pri organiziranju terorističnih dejanj in obrekovalnih gonj.

2. bivši vojni ujetniki, od katerih se je večina obnašala pravilno napram sovražniku, nekateri pa so odkrito stopili v službo okupatorja in zapeljali ali zstrašili druge, tako da se jih kakih 100.000 ni vrnilo po vojni domov in so se pridružili politični emigraciji.

3. tisti, ki so po vojni ušli čez mejo. Večinoma so bili mlajši ljudje, ki so v svetu pričakovali lahkega zaslužka in udobnega življenja, a nekateri so bili pod vplivom sovražne propagande. Le mali del je zbežal čez mejo zaradi sovražnega odnosa do FLRJ. Življenje v tujini je bilo težko in večina je padla v roke vojnim zločincem in drugim sovražnikom ljudstva, ki so jih izkoristili kot delovno silo in celo kot najemniške vojake kolonialnih sil. Na njihov račun vojni zločinci in bivši politiki služijo lepe denarce.

Zaradi sočutja in usmiljenja, "človečnosti in ljudskega človečanstva" bo skupščina v kratkem ukinila zakon, ki je odvzel državljanstvo beguncem in bivšim vojnim ujetnikom. Iz istih razlogov se je FLRJ tudi vedno zanimala za begunce in njihovo življenje ter si je prizadevala, da jih osvobodi lažne sovražne propagande. Pomagala jim je, da so lahko vzdrževali stike z družinami in je dovoljevala ponovno združitev družin; lani pa je podvzela korake, ki so omogočili državljanom urediti odnose z FLRJ. (Glej KT julija in novembra 1961.)

Ranković je zagotovil poslancem, da se je večina beguncev poboljšala, ko so si izboljšali življenje in uredili svoje osebne probleme. K temu je pripomogla skrb vlade in pomoč konzulatov in domoljubnih organizacij gospodarskih izseljencev. Tako se večina političnih emigrantov polagoma spaja z gospodarsko emigracijo in amnestija jim bo pri tem pomagala.

"Po drugi strani ostanejo kot zagrizeni sovražniki našega ljudstva v vrstah politične emigracije," je nadaljeval Ranković, "samo težki vojni zločinci, organizatorji in aktivni udeleženci v sovražni dejavnosti iz inozemstva proti novi socialistični Jugoslaviji. Na take osebe se predloženi zakon o amnestiji tudi ne naša. Po zakonskem predlogu so izvzeti od amnestije neposredni izvrševalci, ukazovalci in organizatorji težkih vojnih zločinov in umorov, organizatorji in začetniki dejavnosti iz inozemstva, ki še danes aktivno delujejo proti ustavni ureditvi FLRJ."

Od amnestije so tudi izvzeti Volksdeutscherji in pripadniki narodnih manjšin, ki so sodelovali v sovražnih vojnih edinicah in političnih organizacijah, kakor tudi osebe, ki so zagrešile našeta kazenska dejanja po povratku v domovino. "Enako so od amnestije izvzeti tisti, ki so zakrivali špijonažo; ki so organizirali in pošiljali v FLRJ oborožene skupine in poedince; ki so izvršili nasilje nad predstavniki narodne oblasti, gospodarskih in družbenih organizacij; ki so zagrešili združevanje proti ljudstvu in državi; kakor tudi tisti, ki so zakrivali vojni zločin genocida."

Ko stopi ta zakon v veljavo, bodo morali pristojni organi hitro in skrbno dognati, koga se amnestija tiče, ter prizadete izpustiti iz zapora. Diplomatska predstavništva v tujini morajo posebno skrbno reševati prošnje posameznikov v tujini in pomagati vsem, ki bi se želeli vrniti domov. Tistim, ki so se ustalili v tujini, je treba pomagati, da bi ostali v stiku z domovino po navadi gospodarskih izseljencev. "Amnestija bo omogočila tem osebam prihod in obiske v naši deželi brez strahu pred kazenskim preganjanjem zaradi izvršenih del, naštetih v tem zakonu."

"Ni dvoma," je izjavil Ranković, "da bomo z naše strani nudili v bodoče najširše možnosti za obiske in prihajanje teh oseb v našo deželo. V tem smislu smo podvzeli celo vrsto važnih in konkretnih ukrepov za nadaljno liberalizacijo in olajšanje prehoda čez mejo tako naših kot tujih državljanov." Izseljenci in njihove organizacije bodo imele priliko, da kot zvesti državljanji dežel, v katerih žive, pomagajo k boljšemu razumevanju in zbliževanju med temi deželami in Jugoslavijo, je zaključil Ranković.

Iz kasnejših pojasnil v časopisih je bilo razvidno, da pričakujejo od vsakega begunca, da osebno zaprosi za amnestijo na najbližjem jugoslovanskem predstavništvu. Po proučitvi podatkov bo pomiloščeni begunec dobil potrdilo, s katerim bo "uredil odnose v tuji deželi" ali pa zaprosil za povratek v domovino.

Tisti, ki bi želeli domov samo na obisk, naj ne pričakujejo nadaljnjih ukrepov, ampak naj na jugoslovanskih predstavništvih zaprosijo za vizo, pravijo jugoslovanske oblasti.

*****

Cena najbolj popularnega vozila v Jugoslaviji "Fiča" (Fiat 600) se je zvišala od 897.000 na 1.090.000 dinarjev. CRVENA ZASTAVA iz Kragujevca, ki sestavlja še par drugih Fiatovih modelov, je to povišanje razročila s povišanjem davka na promet za 5% in carine od 25% na 38%.

TOMOS iz Kopra hoče povišati cene "spačka" (mali Citroen) od 845.000 na 1.045.000 dinarjev iz istih razlogov.

Predstavniki čeških, avstrijskih, jugoslovanskih in italijanskih železnic, članic mednarodne carinske zveze ČSR-Trst, so zasedali v Ljubljani od 7.-12. marca. Sklenili so, da se del prometa, ki se je sedaj vršil preko Italije, preusmeri na progo Jesenice-Repentabor, in da bo promet iz Češke na Trst spet tekkel po progi Šentilj-Sežana.

Pri eksploziji v rudniku Banoviči v Bosni je 27. februarja izgubilo življenje 53 rudarjev.

V Mariboru se je vršil od 3. do 11. marca 2. mednarodni sejem hotelske in restavracijske opreme, kjer je sodelovalo 85 domačih in 7 tujih podjetij in so zaključili pogodbe v vrednosti 1.400.000.000 dinarjev.

HIMO iz Maribora bo do konca marca izvozil 1.000 65-literskih hladilnikov na Poljsko, isto število kot lani. TAM iz Maribora bo izvozil 50 avtobusov v Združeno Arabsko republiko.

Zvezni sekretarijat za delo proučuje predlog avstrijske gospodarske zbornice, da bi Avstrija zaposlila 10.000 sezonskih delavcev iz Jugoslavije.

Novo izvoljeni predsednik Kostarike Francisco Orlic je pred dnevi obiskal rodne kraje svojih staršev na Krku in Cresu.

IVAN STANIČ